

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ КІЛЬКОСТІ У ТВОРАХ Г.Ф. КВІТКИ-ОСНОВ'ЯНЕНКА

Стаття присвячена дослідженню категорії кількості, яка з лінгвофілософської трансформувалася в лексико-граматичний фокус, унаслідок чого виокремлено числівник як самостійний лексико-граматичний розряд слів із семантикою кількості. Проаналізовано мову видатного українського письменника Г. Ф. Квітки-Основ'яненка, де основним засобом репрезентації кількості є числівник, іменникові лексеми квантитативної семантики, відчислівникові прислівники, займенники з кількісним значенням, квантитативно-номінативні сполуки. На широкому тлі літературних форм автор послуговується і діалектними. Виокремлено одиниці, що є традиційними для українського народу й підтверджують народнорозмовну основу його творів.

Ключові слова: категорія кількості, кількість, числівник, квантитативність, квантитативна одиниця, символічне значення.

Pavlova I. A., Timanovska M. Y. Lexico-Semantic Means of Quantity Expressing in the Works by H. F. Kvitka-Osnovianenko. The article is devoted to the study of the category of quantity, which was transformed from the linguistic philosophical category into the lexical-grammatical focus, thus the numeral was singled out as an independent lexical-grammatical category of words with the semantics of quantity. The topicality of the study is determined by the special interest of linguists in the problems of language units' functioning in the works of prominent writers. The purpose of the article is to discover and describe the lexico-semantic means of the quantity representing in the works by H. F. Kvitka-Osnovianenko. It was found out that the category of number concerns practically all levels of language structure – vocabulary, word formation, morphology, syntax. The language of the outstanding Ukrainian writer was analyzed, where the main means of quantity's expression is numeral, which is represented by the actual quantitative, ordinal and collective ones. On a wide background of literary forms the author also uses dialects. There are nouns of quantitative semantics, numeral adverbs, pronouns with quantitative meaning, quantitative-nominative compounds, prepositional nouns, repetitions of the same or different word forms in his language. The units that are traditional for the Ukrainian people and confirm the folk-speaking basis of the writer's works are singled out.

Key words: category of quantity, number, numeral, quantification, quantitative unit, symbolic meaning.

Потреби людського співжиття, обміну продуктами, передусім матеріальної і духовної культури – це підстава, на базі якої людство виробило єдиний код для позначення основних гносеологічних категорій, зокрема й категорії кількості. Як зауважують учені, серед класичних категорій, що їх виокремив Аристотель, кількість посідає друге місце після сутності. Аристотель указував на два види кількості – таку, що розподіляється, і суцільну: вони не співвідносяться одна із одною [1, с. 62]. Філософ зауважує, що кількості ніщо не протистоїть [1, с. 64]. Кількості як категорії довкілля протистоїть лише вакуум – абсолютна порожнеча, хоча в системі чисел нуль є еквівалентом вакууму в метамові кількості.

Логіко-філософські і теоретико-математичні концепції становлення і розвитку категорії кількості, поняття числа, що відображені ще у працях античних філософів, передусім Аристотеля, переосмислюють філософи

нашого часу. Серед них такі, як В. Асмус, М. Жмудь, А. Лосев, В. Панфілов, В. Кондзьолка та ін. Учені єдині у твердженні, що кількість виражає не лише число, міру речей, але й зв'язок явищ, тому саме вербалізація категорії кількості, числових понять, безумовно, сприяла своєрідності розвитку мислення людини.

Значна частина одиниць лексичної системи містить квантитативну семантику, тому категорія кількості є однією з найбільш універсальних і поширених у мові та мовленні. Оскільки в художніх творах найяскравіше виявляється лексичне багатство мови, цікавим, на наш погляд, є використання мовних засобів вираження кількості в художніх текстах, де ці одиниці поруч із квантитативною функцією можуть набувати переносного, містичного значення.

Мета пропонованої розвідки – з'ясувати лексико-семантичні засоби репрезентації кількості у творах Г. Ф. Квітки-Основ'яненка. Для досягнення окресленої мети необхідно виконати такі завдання: проаналізувати дослідження категорії кількості філософами та лінгвістами, описати лексико-семантичні засоби вираження категорії кількості, виокремити одиниці з кількісною семантикою з творів Г. Ф. Квітки-Основ'яненка і з'ясувати, якого значення вони набувають у творах письменника.

«Кількість – визначеність предмета, яка характеризує його множинність, величину, інтенсивність і ступінь прояву тієї чи іншої властивості» [10, с. 184]. Кількість має числові вираження. Власне й формувалася категорія кількості разом із виникненням поняття числа, зокрема піфагорійці і неоплатоніки зосередили увагу на містицизмі чисел, розглянули їх як джерело світорозуміння, тобто помітили існування відповідних зв'язків між числами й предметним світом.

Вивчення категорії кількості має місце у працях таких відомих лінгвістів, як О. Бондарко, В. Вовк, Л. Чеснокова, С. Швачко. Короткий огляд формування і розвитку категорії кількості з урахуванням лінгвофілософського аспекту здійснили Т. Космеда і О. Аргуткіна [4, с. 57–65]. Зауважено, що мовна категорія кількості розподіляється на субкатегорії (дискретної і не-дискретної кількості), одиниці яких характеризують властивості предметів, процесів та ознак з огляду на їх сполучуваність, здатність до вимірювання та інтенсифікацію і утворюють поліцентричне ФСП кількості.

Вивченню генези категорії кількості в лінгвофілософському осмисленні присвячене дослідження С. Шабі [11]. На думку С. Шабі категорія кількості є різноплановою величиною, що формується на основі інтеграції мовних елементів різних ієрархічних рівнів.

У роботі О. Семененко описано структуру і об'єм функціонально-семантичного поля невизначеної кількості, досліджено систему різнорівневих і різноструктурних засобів вираження поняття «неозначена кількість» в українському поетичному дискурсі [7]. У монографії М. Степаненка і Н. Лукаш здійснено комплексний аналіз предикативів кількості як конструктивних центрів семантично елементарних простих речень сучасної української мови [9]. Дослідники зазначають, що «спеціалізованим засобом вираження

предикатів кількості є числівники, які за семантичними, морфологічними й синтаксичними ознаками не входять до системи частин мови як окремий її клас» [9, с. 58]. До граматичних засобів реалізації предикатів кількості автори монографії, крім означено- й неозначено-кількісних числівників, відносять «іменники, прикметники, прислівники, дієслова, займенники, а також одиниці, що виходять за частиномовні межі, — фразеологізми, порівняльні звороти, кількісно-іменні сполуки» [9, с. 58]. Отже, категорія кількості торкається практично всіх рівнів мовної структури — лексики, словотвору, морфології й синтаксису.

Центральне місце серед лексичних засобів номінації кількості посідає числівник. Числівник є одним із тих морфологічних класів слів, що в ході розвитку лінгвістики мав неоднозначну позицію в класифікаціях частин мови. Спочатку, коли питання про статус числівника як самостійної частини мови ще не було остаточно вирішене, він вивчався не як окреме утворення, а у складі функціонально-семантичного поля кількості (ФСП), хоча, звичайно, цей термін з'явився згодом. Схарактеризував його О. Бондарко, який констатував, що це сукупність різнорівневих мовних засобів, пов'язаних спільністю квантитативних функцій. Отже, значення кількості, що є інваріантним для цього поля, може виражатися за допомогою різних мовних засобів. Однак центральне місце у ФСП кількості посідають усе ж числівники.

На лексичному рівні кількість реалізується також іменниковими лексемами-операторами у функції квантитативності, квантитативами прислівникового походження, займенниками, стійкими сполуками, квантитативно-номінативними сполуками, прийменниково-іменниковими сполуками, повторенням тих самих або різних словоформ.

Категоріальне значення кількості числівника включає в себе значення абстрактно-математичного числа й кількості предметів. Воно ґрунтується на їхній співвіднесеності з натуральним рядом чисел. Відповідно, у межах номінативної функції числівника вирізняється нумеративна функція, суть якої полягає у відтворенні числового ряду через називання абстрактно-математичної кількості — числа, і квантитативна, тобто означення кого-, чого-небудь у категорії кількості.

У творах Г. Квітки-Основ'яненка, основою яких є народне мовлення, широко відбита семантика числівника. Серед кількісних числівників були виокремлені назви першого десятка, другого, на позначення десятків і сотень. Переважно вони використані за своїм прямим призначенням, однак часто письменник залучає числівники для створення особливого смислу, тісно пов'язаного з віруваннями українського народу [6, с. 49]. Числові назви використовували для побудови магічного тексту, де вони відігравали своєрідну роль. Їхні функції визначалися передусім уявленням про таємну магічну сутність чисел.

Найчастотнішими у творах Г. Ф. Квітки-Основ'яненка є числівники пешого десятка — *один, два, три, шість, сім, дев'ять, десять*. Числівник *один*, крім прямого значення кількості, може набувати значення малої, але

не визначеної кількості чого-небудь: ... *що вздрить, те й купив би. Та не дума одно-двоє купити, ні, давай усе!* [8, т. II, с. 314], або мати значення *декілька, багато*, поєднуючись із часткою не: *Не один парнюга з ума сходив від чорних брів якої-небудь Наталки!* [8, т. II, с. 314]. Числівник *один* підлягає найбільшій семантизації і в художній мові може набувати значень, тотожних означальному займеннику *сам*, може дублювати модальне значення вказівності, тотожне вказівним займенникам *той, той самий, цей*, а також набувати значення неозначеного займенника *якийсь*. На думку дослідників, прономіналізований числівник *один* є виразником категорії означеності/неозначеності [5].

На широкому тлі літературних форм у творах Г. Ф. Квітки-Основ'яненка мають місце й діалектні *єдин, єдна*: *По писанію: єдина плоть, єдин дух* [8, т. I, с. 437], що є підтвердженням народнорозмовної основи його творів. Уживає письменник і зменшено-пестливу форму *однісінька*.

Числівник *два* у творах письменника позначає кількість із двох одиниць, а також може мати значення *багато разів, або небагато, кілька*: *Не раз та й не два так посилала його Ївга до людей за грошима* [8, т. I, с. 328]; *Та не дума (Пархім) одно-двоє купити, ні, давай усе!* [8, т. I, с. 332].

Частотним у творах письменника є числівник *три*, який має магічне навантаження, оскільки його вживали у ворожіннях, під час різних магічних обрядів: *От як коржик спікся, вона й дала його з їсти Олені за три рази...* [8, т. II, с. 228]; *Маруся — вдарила три поклони, щоб вже біли не думати про Василя* [8, т. I, с. 39].

Числівники *чотири, п'ять, шість* мають пряме номінативне значення кількості. Наприклад: *А дружко, узавши тую діжку, що вчиняли коровай, та й приліпив усередині чотирі свічечки воскових* [8, т. I, с. 245]; *(Явдоха Зубиха) доставши аж п'ять дійничок, погасила каганець і пішла з хати дойти, кого їй треба було* [8, т. I, с. 360]; — *Як я вийшла до нього — нічого не тямлю, бо на мене затим прийшла така гарячка, що я шість неділь не уставала* [8, т. I, с. 254].

Число *сім* завжди вважалося магічним (сім днів тривав всесвітній потоп, відомо сім чудес світу, сім смертних гріхів і под.), тому й у творах письменника числівник *сім* має таємничу силу: — *Тут-таки, що мудре само по собі, а то ще ось що: ішла баба від ляхів та несла здоров'я сім міхів, так ми у неї купили, сім золотих заплатили та в напиток пустили* [8, т. I, с. 560].

Значення *багато* набуває числівник *десять*: ... *ти йому слово, а він тобі десять відріже* [8, т. I, с. 55]; — *Та хоч десять раз цілуй, аби не я тебе...* [8, т. I, с. 3], а у складі фразеологічної одиниці числівник втрачає свою номінативну функцію, так само виражаючи значення *багато*: ... *і що було Ївга скаже, то вже й до десяти баб не ходи, а так буде, як Ївга сказала* [3, с. 184].

Серед числівників другого десятка у творах письменника наявні *дванадцять, п'ятнадцять, вісімнадцять, двадцять*, що мають пряме кількісне значення або називають наближену кількість одиниць: ... *через місток хура ішла, так що возів двадцять* [8, т. I, с. 329]. На позначення десятків ужиті числівники *тридцять, сорок, п'ятдесят, сімдесят, вісімдесят і дев'яносто*, що не є частотними і за допомогою інверсії можуть виражати наближену кількість одиниць. Наприклад: ... *було їй так, мабуть, годів дев'яносто* [8, т. I, с. 335].

У мові творів Квітки наявний числівник *тридев'ять*, що у старовинній системі рахунку дев'ятками відповідає числівнику двадцять сім. Саме таке значення він має і у творах письменника: *А вот што сделаєм: даждьом ма-ладика, так нада-те будет ево, как яструба, тридевят зарей выводит та кае-што па-французски гаварить, што знаєм...* [3, с. 349]; — до моїх жінок, що їх є в мене аж *тридев'ять*, поприставляє і дівок, і прачок, і кухарьок [8, т. III, с. 431]. Проте з часом цей числівник утратив своє пряме значення, зберігаючись у народнопоетичних сталих висловах *тридев'яте царство*, за *тридев'ять земель*, що вживаються переважно в казковому епосі.

Числівник *сто* у творах Г. Квітки-Основ'яненка найчастіше має значення «багато»: *Увійшовши ж у хату, (Маруся) перецілує усякий горішок і платок разів сто поцілує...* [8, т. I, с. 554]; *Ви у сто раз розумніші од мене, і ви знаєте, що сього не можно робити* [8, т. I, с. 164], а також значення дуже багато, уживаючись у складі фразеологізму: ... *а вже на поради як Пістряк Ригорович сказав, так воно так і є, так і буде, і вже і до ста баб не ходи, так ніхто не переможе* [3, с. 120].

Наявні у творах письменника і числівники на позначення сотень (*двісті, триста, п'ятсот, сімсот*), хоча їхнє вживання не є частотним. Ці числівникові форми вживаються у прямому категоріальному значенні. Проте числівники *п'ятсот* і *сімсот* втрачають співвіднесеність із числовим рядом, набувають символічного значення, вживаючись у присяганнях, клятвених завіряннях, прокляттях: *А коли б мені п'ятсот лихорадок, коли у мене на голові і волосся стілки є* [8, т. I, с. 222]; ...*щоб на моїй тварі сіло сімсот пістрячок та болячок, коли не зроблю так, що ти з Оленою завтра у внутрі обвінчаєшся* [3, с. 170].

Для письменника, який писав живою народною мовою, характерним є вживання діалектних форм числівників: *півтретя* — два з половиною, *півп'ята* — чотири з половиною, *півчварта* — три з половиною. Наприклад: *Так хіба він просто писав? Адже і тепер бажають у місячні або і в тиженні книжечки хоч півтретя його стиха* [8, т. III, с. 430]; ...*півчварта* года сидів над псалтирем і з молитвами зовсім вивчив та *півп'ята* года вчився писати, а цілісінкий год вчився на щотах... [3, с. 120–121];

Мають місце у творах письменника порядкові числівники *другий, третій, п'ятий, шостий, восьмий, дев'ятий* і под. Окрім свого прямого значення позначати порядок при лічбі, ці лексеми можуть набувати символічного значення, уживаючись у складі фразеологізму: *Та хоч наш пан сотник Микита Уласович і не мав дев'ятої клепки, та ще такі стілки глузду стало, щоб розібрати, що коли, каже, не піп, то й не микайся в ризи* [3, с. 140].

Функціують у творах і неозначено-кількісні числівники — *чимало, багато* (багацько), *небагато* (небагацько), *стонадцять* і дробовий числівник *півтора*. Virізняється своєю семантикою числівник *стонадцять*, що вживається в лайливих побажаннях, прокльонах: *Бодай їй стонадцять лихоманок!..* [8, т. I, с. 52]; *Усю на тобі потрошу, та у придачу трясцями та болячками та стонадцять куп лихорадок* [8, т. I, с. 56]. Серед збірних числівників наявні *двоє, троє, п'ятеро, шестеро, восьмеро, десятеро, п'ятнадцятро, двадцятро,*

тридцятеро. Наприклад: *От вас троє братів та дві ятрівки* [8, т. I, с. 432]; *Аж шестеро жидків, хто на скрипку, хто на басі, хто на дудку, на цимбали, на бубен так і вчистили метелиці* [8, т. II, с. 159]; *Єй коров'ят з п'ятнадцятеро, та овечат там чи дві сотні, чи й більш* [8, т. I, с. 459]. Невідмінювані кількісні збірні числівники є характерною особливістю української мови і функціонують вони переважно в розмовному мовленні. Уживання у творах зменшено-пестливих форм збірних числівників є підтвердженням народнорозмовної основи творів Г.Ф. Квітки-Основ'яненка: — *Ну, коли так, так і ходім до панів, — сказав Кость, і усі троїко пішли до них* [8, т. III, с. 460]; *...положила на стіл буханець, п'ятірко яєць і шага грошей* [8, т. III, с. 83]

Під час дослідження було засвідчено значну кількість відчислівникових прислівників: *уперше, удвоє, утроє, тричі, утретє, учотирьох, уп'ятеро, вдесьте*. Серед уживаних прислівників вирізняється своєю семантикою прислівник *тричі*, оскільки його використання пов'язане з фольклорною прецедентністю, з християнськими віруваннями і звичаями українського народу. Наприклад: *Так вона (посажена мати) і об'їхала тричі, обсипаючи вівсом, горіхами і денешками, та й узляла коня, що сидів молодий, за уздечку, та й вивела з двора. От і рушив поїзд!* [8, т. I, с. 285]; *... і стали діжу носити — б'ють діжу тричі об сволок, та й поцілуются промеж себе* [8, т. I, с. 31]; *Як же, йдучи, де тілки зійдуть на перехрестя, то старша дружечка кісточкою — тричі панну Олену у спину тихенько: стук, стук, стук!* [8, т. I, с. 570] або *тричі спльовувала, тричі перехрестилася, аж тричі оглядалась, отцю тричі поклонилася і под.*

Значення невизначеної кількості кого-, чого-небудь виражає займенник *скільки*: *... розпитала матір, чого треба на місті купити, і узляла у батька скільки треба грошей, послалась на лаві* [8, т. III, с. 237], або невизначеної великої кількості: — *Поженемося за баришем, а скільки криви братньої нап'ємося!* [8, т. III, с. 237].; *А скільки ж у Харькові вулиць, так батечку мій!* [8, т. III, с. 237]. Подібні значення має і займенник *стілки*, *стілки-то*: *Нехай буде слобода Люботин. У тій слободі, звісно, от стілки-то душ* [8, т. III, с. 341]. Окрім цих значень, він може виражати саме таку вказану кількість чого-небудь або невизначено малу кількість: *Тихон достав хліб, покраяв на шматки і на безмені порозважовав, щоб кожному досталося на пай по два хвунта — та й собі і жінці стілки ж відважив* [8, т. III, с. 341]; *Усякого є грошки — а коли стілки карбованчиків, так заверне у бумажку, та у карманчик, що збоку під плеттячком, так і ходить* [8, т. III, с. 342]. Підсилює значення малої кількості поєднання займенника з іменником із зменшено-пестливим суфіксом.

Кількісну семантику мають лічильні іменники, які перебувають поза системою сучасних числівників: *пара, десяток, сотня, дюжина*, а також іменникові еквіваленти дробових числівників: *чверть, третина, четвертина, половина*, які виступають дублетними назвами кількості: *десяток — десять, дюжина — дванадцять, сотня — сто, половина — одна друга: Відділяє батько пару волів, дає і віз, дає і борону, була залишня* [8, т. I, с. 314]; *Лавок чи було з десяток дерев'яних, так і добре* [8, т. I, с. 459]. З народними традиціями поминання померлих пов'язане вживання таких іменників, як *третини, дев'ятини, полусорочини і сорочини: Справляли Наум і Настя вп'ять і третини, і дев'ятини,*

і полусорочини, і сорочини, як треба по-християнськи... [8, т. III, с. 286].

Ужиті автором квантитативні одиниці, що позначають старі українські назви вимірів — пуд, п'ядь, копа: — *цихвіру знаю і на щотах хоч тисяч де-сять пудів уроздріб на хвунти, не помиляючись, положу* [8, т. I, с. 74]; *Устану, що двома п'ядьми можна його обняти, мов переломлений, так і вихилється* [8, т. III, с. 81]; *Боярам — праві руки попереv'язовали платками, усе бумажними, красними, як один, і такими, що по три копи жоден* [8, т. II, с. 22], а також назви грошових одиниць — *четвертак, п'ятак, гривеник, червонець: Було і ренське, було і донське, що по четвертаку бутилка...* [8, т. I, с. 142]; *Дала я за нього сім кіп та золотого п'ятака* [8, т. III, с. 82]; *Далі брат продасть сестру за скільки там червонців...* і *пустить молодого сісти біля молодії* [8, т. III, с. 598].

Кількість може виражатися квантитативно-номінативними сполуками: *Нав'язали моторніші цілісінку низку кам'янюк на верьовку* [8, т. II, с. 179]; *Далі стало і гуготіння далеко-далеко, мов клопоче море, або гуде великий вітер зда-леку, або сила велика людей наїзжа, що ще здалеку земля під кіньми стугонить* [8, т. II, с. 191]. Також кількість може позначатися описовими конструкціями, прийменниково-іменниковими, що мають невизначене значення: від «мало» до «багато». Ці конструкції використовуються, коли мовець не може точно визначити кількість чогось, а також для вказівки на ставлення до висловленого. У таких випадках людина передає кількість через зіставлення з іншими предметами, щоб мати можливість орієнтуватися в кількісному вияві певного предмета чи явища. У творах Г. Квітки-Основ'яненка це конструкції *до біса, до гаспида, до ката, до пропасти*, а також застаріла форма *до сина*, що передають значення дуже багато. Наприклад: ... *німкенья збундючила собі хороми і у колясах роз'їзжа і грошей по всім кишеням до біса* [8, т. III, с. 135-136]; *А якось-то навернулася у свою слободу, бачить, що Пархім, зоставшись після батька сам собі господар, не зна нічого і не вміє кінців ні у чому звести, а худобини до гаспида!* [3, с. 282]; ... *як тут гульк! — відтиля Домаха, відсіля Ївга, а там Хвеська та Педора, та ся, та та, та й назбирається їх до сина* [3, с. 243]; — *Вона (Олена) дівка-козирь, чи одержою, чи на виду собі, так зовсім дівка, а худоби і грошей до ката* [3, с. 152]; — *Я зазирнув у прихожу, аж там грішників нашло нових до пропасти!* [8, т. III, с. 49]. Уживає автор конструкції, побудовані на повторенні, що передають значення дуже великої кількості з відтінком експресивності: ... *як син відділявся, так у старого (у господарстві) дечого було геть-геть* [8, т. I, с. 258]; *Увійшов у цвинтар, аж дітвори, дітвори... видимо-невидимо!* [8, т. I, с. 365], виражені орудним відмінком: *Коли скажуть, що підвід двадцять їх тут було, то — ей же то богу моєму! — більш: хмара хмарою!* [3, с. 27], монопредикативними двоскладними реченнями *А промеж такої пропасти товару що то народу було! Крий мати божжа!* [3, с. 31]; *А іншому (Тихон) говорить: У тебе, куме, і у самого хліба — дякуй богу* [8, т. I, с. 435], що мають значення багато, дуже багато.

Проаналізувавши мову видатного українського письменника, дійшли висновку, що серед лексико-семантичних засобів репрезентації кількості основним є числівник, який представлений власне кількісними, порядковими і збірними розрядами. На широкому тлі літературних форм автор

послугується і діалектними. Мають місце в художній мові відчислівниково-прислівники, займенники з кількісним значенням, іменникові лексеми, квантитативно-номінативні сполуки, прийменниково-іменникові сполуки, повторення тих самих або різних словоформ.

Перспективу подальшого дослідження вбачаємо в ширшому вивченні даної проблематики, в описі функціонально-семантичного поля кількості в мові творів Г. Ф. Квітки-Основ'яненка.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Аристотель**. Собрание сочинений: в 4-х т. Москва: Мысль, 1975. Т. 1. 550 с.
2. **Бондарко А. В.** Теория значения в системе функциональной грамматики: На материале русского языка. Москва: Языки славянской культуры, 2002. 736 с.
3. **Квітка-Основ'яненко Г.** Вибрані твори. К.: Дніпро, 1971. 367 с.
4. **Космеда Т. А.** Огляд аспектів вивчення слів мікросистеми «Число» в руслах традиційної та нової лінгвістичних парадигм. *Лінгвістика* : [збірник наук. праць]. Луганськ : Альма-матер, 2003. Вип. 1. С. 57–65.
5. **Лабетова В. М.** Потенціал прономіналізованих мовних одиниць у вираженні категорії означеності/неозначеності. *Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди*. Харків, 2018. Вип. 48. С. 114–119. <https://doi.org/10.5281/zenodo.1242827>.
6. **Павлова І. А.** Уживання числівників у художніх творах Г. Ф. Квітки-Основ'яненка. *Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХДПУ ім. Г. С. Сковороди*. Харків, 2003. Вип. 11. Ч. 2. С. 47–52.
7. **Семененко О. Ю.** Функціонально-семантичне поле неозначеної кількості в українському поетичному дискурсі : автореф. дис. ... канд. філол. наук. Одеса, 2018. 22 с.
8. **Словник мови творів Г. Квітки-Основ'яненка у 3 т.** Харків, 1978.
9. **Степаненко М.** Лексична і граматична реалізація предикатів кількості в українській мові: монографія / Микола Степаненко, Наталія Лукаш; Полтав. нац. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. Полтава: Дивосвіт, 2018. 318 с.
10. **Українська радянська енциклопедія [У 12-ти т.].** К. : УРЕ, 1980. Т. 5. С. 184.
11. **Шабі С. В.** Генеза категорії кількості в лінгво-філософському аспекті. *Лінгвістичні дослідження: Зб. наук. праць ХНПУ ім. Г. С. Сковороди*. Харків, 2012. Вип. 33. С. 140–146.

Павлова Інна Андріївна — кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди. Україна, 61168, м. Харків, вул. Валентинівська, 2.

E-mail: pavlovainna2005@gmail.com

Tel : +38066-11-700-96

<http://orcid.org/0000-0003-2691-556X>

Pavlova Inna Andriivna — Ph.D in Philology, Associate Professor, Ukrainian Language Department, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Valentynivska Str., 2, Kharkiv, 61168, Ukraine.

Тімановська Марина Євгенівна — асистент кафедри 703, Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут», вулиця Чкалова, 17, Харків, 61000, Україна

Tel : +380688653665

E-mail: marinatimanovska@gmail.com

<http://orcid.org/0000-0002-5022-8252>

Timanovska Maryna Yevhenivna — Assistant, Department 703, National Aerospace University "Kharkiv Aviation Institute" named after M. Ye. Zhukovskiy, Chkalov Str., 17, Kharkiv, 61000, Ukraine.